

Fældningstidens indflydelse paa tømmerets varighed over for svamp

-

Tidsskrifter

Arkitekten. Tidsskrift for bygningsvæsen. 1898. 16. December

1898



ORGAN FOR DEN DANSKE
BYGGEINDUSTRI

16. DECEMBER 1898
NUMMER 221

REDIGERET AF ARKITEKT
ALFRED MØLLER

FÆLDNINGSTIDENS INDFLYDELSE PAA TØMMERETS-VARIGHED OVER FOR SVAMP.

I Tidsskrift for Skovvæsen's sidste Numre findes en interessant Afhandling om Hussvampen af Forstkandidat C. Weismann. Vi skulle af den velskrevne og indholdsrige Artikel fremdrage følgende Enkeltheder:

I Almindelighed tillægger man Fældningstiden en overordentlig Indflydelse paa Veddets Varighed. Spøger man en Bygningshaandværker, hvorfor en eller anden Bygning er angrebet af Svamp, faar man næsten altid til Svar, at Tømmeret maa være fældet om Sommeren. Nogen nærmere Forklaring af dette Forhold faar man dog aldrig.

De fleste mene, at sommerfældet Træ ødelægges hurtigere end vinterfældet, naar det anbringes saaledes, at det er udsat for Fugtighed. Tørt Træ paa et tørt Sted ødelægges dog ikke af Svamp, ligegyldig om det er sommer- eller vinterfældet.

Mistroen overfor det sommerfældede Ved findes ikke alene her i Landet, ogsaa i Tyskland, Norge, Sverrig, Frankrig, Grækenland, ja man kan vel sige over hele Europa er denne Mistro udbredt.

Af hvilke Grunde har Mistroen da bredt sig? Den middelalderlige Tro paa Trolde og onde Vætter, der beboede Træerne om Sommeren, og som man lagde sig ud med, naar man fældede Træ i Vækstperioden, skal ikke omtales nærmere. Heller ikke Troen paa den aftagende eller tiltagende Maanes Indflydelse paa Veddets Holdbarhed, skønt denne Tro maaske ikke er aldeles udryddet endnu. Der er andre Grunde, som have større Interesse.

I vore Skovforordninger er der gennem flere Aarhundreder paabudt Fældning om Vinteren. Skovforordningen af 20. Oktober 1670 paabyder, at Udvisningen skal foregaa mellem 12. September og 20. November, og at det udviste skal være hugget og bortført inden 12. Marts. Er

det ikke fældet inden den Tid, skulle »Skovbetjentene den 12. Marts afhugge alle Stemplerne og siden udvise Skoven til andre paa næste Udvisning.« Forordningen sætter en Bøde paa 3 Mark for at fælde paa anden Tid end Skovordinancens tillader.

Det er vel utvivlsomt, at Nutidens Tro paa sommerfældet Veds uheldige Egenskaber for en Del skriver sig fra disse og lignende gamle Bestemmelser; thi naar der gennem lange Tider har eksisteret et Forbud mod Sommerfældning, vil dette have slaet Rod mellem Folk, og det viser sig nu som Mistillid til det sommerfældede Træ. For øvrigt er Forbudet ikke givet af Hensyn til Veddets Varighed; det er dikteret af Hensyn til Fremvæksten af ny Skov, hvad enten Opvæksten skulde fremkomme af Stødskud eller Frø.

Før man kendte Aarsagen til Træets Ødelæggelse ved Svamp, mente man, at det i Hovedsagen var Safternes spontane Destruktion, der foraarsagede Forraadnelse; og da man mente, at sommerfældet Ved indeholdt flere »Safter« end vinterfældet, drog man den Slutning, at det første maatte være mindre holdbart end det sidste.

Man har ogsaa anført, at det sommerfældede Ved ikke var »modent« og derfor lettere raadnede. Det er en meget almindelig Tro, at Veddet først sent bliver modent, og denne Tro er endog fremsat i en offentliggjort Prisopgave, hvori 120-aarige Bøges Ved betegnes som »umodent«.

Man véd imidlertid, at Cellevæggen ikke undergaar nogen Forandring, naar den først er færdig dannet, og dette sker i Løbet af en 14 Dages Tid; naturligvis ses her bort fra Kærnedannelsen. Men sker der ikke nogen Forandring i Veddet, kan der ikke tales om modent og umodent Ved. Umodne Celler findes kun i de yderste Cellerækker og faa ingen Indflydelse paa Veddets Holdbarhed, fordi de tørre

saa hurtigt ud, at Svampe og Bakterier ikke kunne leve af dem. Desuden slinges, skæres eller gnides vel i de fleste Tilfælde de yderste Vedlag af Tømmeret, før det bruges.

Hovedårsagen til Mistilliden er dog vistnok den, at *det sommerfældede Ved bruges hurtigere efter Fældningen end det vinterfældede*. Dog maa her undtages Træet fra Bjærgskovene, hvor Sommerfældning er Norm. I Slette-skovene fældes Træet i Reglen om Vinteren, og Byggearbejderne foretages om Sommeren, saa at Træet faar Tid til at tørre nogenlunde ud før Anvendelse. Det sommerfældede Træ, som skal bruges straks efter Fældningen er derimod vaadt og byder derfor Svampesporerne bedre Betingelser, thi Fugtigheden er en Livsbetingelse for de Svampe og Bakterier, der ødelægge Træet. Selv om det sommerfældede Ved først bruges nogen Tid efter Fældningen, vil det i Reglen af Mangel paa omhyggelig Behandling og paa Grund af den højere Temperatur om Sommeren ved Udtøringer slaa dybe og store Revner, hvorved Træet faar en stor Overflade. Anbringes det nu i fugtig Luft — og Luften i nye Bygninger er altid fugtig — vil det paa Grund af sin store Overflade optage mere Vand fra Luften end vinterfældet ikke revnet Træ. Har Tømmeret optaget tilstrækkelig stor Vandmængde, lukke Revnerne sig, og der bliver da gode Betingelser for Raadsvampens Sporer, naar de findes i Revnerne.

I Tyskland er Spørgsmaalet om Sommerfældningens Indførelse paa Veddets Varighed næsten blevet brændende. Hussvampen har nemlig bredt sig meget, og da man skulde have en Grund herfor, var det let at skyde Skylden paa Sommerfældningen. Grunden maa snarere søges i den moderne uheldige Byggepraksis, idet der ofte anvendes sommerfældet Ved, som har faaet en saa daarlig Behandling, at det allerede ved Anbringelsen er delvis destrueret. Saadant Ved stammer i Reglen fra Bjærgskove.

Blandt tyske Savværksfolk og Træhandlere er det en velkendt Sag, at sommerfældet Ved lider mere end vinterfældet af »Rothstreifigkeit«, som er Begyndelsen til den saakaldte »Trockenfäule«. Der viser sig røde Striber i Veddet og disse foraarsages ligesom Trockenfäule af forskellige Tømmersvampe. Grunden hertil er, at Tømmeret ikke er blevet tilstrækkelig tørt.

Ved Fældningen udtages i Reglen kun sundt Træ til Gavntømmer. Fældes der et svampeangrebet Træ, blive Stammens destruerede Dele gerne bortskaarne. Blev der altid skaaret nok bort, vilde det være tilstrækkeligt til at sikre sundt Træ; men oftest skæres der af Sparsommelighedshensyn saa lidt af, at der bliver Svampehyfer tilbage i det Stykke, som skal bruges til Gavntømmer. I saadanne Tilfælde bliver Tømmeret hurtigt ødelagt. Træ fra Slette-skove bliver sjælden rødtribet, fordi det hurtig føres bort fra Skoven og altsaa snart bliver tørt.

Anderledes forholder det sig med Træ fra Bjærgskove, der bliver *flaadet* til Savskæreriene.

I Bjærgskovene foregaar Fældningen af Hensyn til Sne-lægget om Sommeren. De fældede Stammer afbarkes, og naar de anbringes paa Underlag, saa at de fra alle Sider ere udsatte for Luftens Indvirkning, er der kun ringe Sand-synlighed for at de inficeres med Svamp, fordi de yderste Vedlag hurtig tørre ud, og saaledes danne et for Svampene ugennemtrængeligt Lag. Ved Udtørningen revner dog

Veddet, og i disse Revner falder der Svampesporer. Selv om nu Træet bliver saa vaadt af Regn, at Revnerne lukke sig, spire disse Sporer dog ikke, fordi Træet hurtig bliver tørt igen, og hvis de spire, dø Spiretraadene hurtig, naar Vandet fordampes.

Kan saadant Træ anvendes paa Stedet, saaledes at der ikke kommer rigelig Fugtighed til det, holder det sig sundt, men bliver det flaadet, er Forholdet anderledes. I saa Fald føres det i Vinterens Løb paa Sneen til Flaadningsbækkene og kastes om Foraaret i Vandet for saaledes at føres til Savmøllerne. Under Flaadningen suges det fuldt af Vand og i den Tilstand opsamles det i store Bunker, ofte paa flere Tusinde Stykker. Medens det ligger og venter paa Behandling fordampes Vandet ikke. Der er da rigelige og glimrende Betingelser for Sporerens Spiring og Svampens videre Udvikling. Deres Arbejde i Veddet viser sig ogsaa hurtigt i Form af de tidligere omtalte røde Striber. Senere bliver Veddet brunt og ganske destrueret. De Blokke, der først blive skaarne op, ere sunde, fordi Svampene skulle have Tid til at udvikle sig. Stables Tømmeret og Bræderne saaledes, at Luften overalt faar Adgang, tørres Træet ud og Svampene dø. Allerede i Juni Maaned vise de røde Striber sig, og jo længere man kommer hen paa Aaret, desto mere er Træet angrebet, fordi Svampene i den varme Aarstid brede sig stærkt i det vaade Træ.

Saaledes delvis destrueret Træ benyttes nu hyppigt til Bygningsbrug, og det er ikke i ringe Mængder, det kommer paa Markedet. Savmøllejerne i »Bayrischen Walde« angive, at ca. 33 pCt af den paa deres Savmøller opskaarne Masse er Udskudsvarer, der maa anvendes som Skillerumstømmer og Indskudstræ.

Man kunde da gaa ud fra, at meget rødtribet Træ anvendes under Navn af sundt Træ i Bygninger, og da saadant delvis destrueret Tømmer leder Vandet godt, vil det optage Fugtighed fra Mure og Luften. Fugtigheden breder sig overalt i det rødsribede Ved, der saaledes bliver en frugtbar Jordbund for Svampedannelser.

Det er altsaa en Kendsgærning, at en anselig Mængde af det sommerfældede og flaadete Træ fra Bjærgskove er mindre varigt, og denne Kendsgærning har man anvendt til Bevis for Sommerfældningens skadelige Indflydelse paa Veddets Varighed. Man overser ganske, at det *ikke* er fordi Træet er fældet om Sommeren, at det bliver rødtribet, men fordi det er blevet flaadet og fordi dets Opbevaring under Opskæringen er meget uheldig. Desuden har man jo i lange Tider fældet Bygningstømmer om Sommeren og flaadet Tømmeret, saa det er inkonsekvent at skyde Skylden for Hussvampens stærke Udbredelse i de sidste Aartier paa Sommerfældningen.

Er der da Grund til at antage, at det sommerfældede Ved er mindre varigt end det vinterfældede? Dette kan besvares dels fra plantefysiologisk og anatomisk Standpunkt, dels ved direkte Forsøg.

Med Hensyn til det første Spørgsmaal, der omhandler den fysiologisk-anatomiske Side af Sagen kommer Forf. til det Resultat, at Mængden af Oplagsstoffer, som yde gunstige Betingelser for Raadsvampenes Udvikling er mindst i Sommer-tiden. I det hele maa man sige, at Veddet om Sommeren ikke byder bedre Betingelser for Udvikling af Svampedannelser end om Vinteren. I fysiologisk-anatomisk Henseende kan

der, da ikke paavises nogen tydelig Forskel paa sommer- og vinterfældet Ved; er der nogen Forskel, maa den nærmest tale til Gunst for det sommerfældede. Denne Anskuelse hyldes ogsaa af en stor Mængde Videnskabsmænd og Praktikere som Duhamel, Burckhardt, Nørringer, Pfeil, Kønig og andre.

Modstandere af Sommerfældning rette i Reglen deres Angreb mod et af de to Punkter: at Veddet om Sommeren er mere saftholdigt end om Vinteren, hvilket er paavist *ikke* er Tilfældet, eller, at det om Vinteren fældede er mindre udsat for at angribes af Raadfrembringere, fordi Svampenes Udvikling om Vinteren er hæmmet eller ophørt paa Grund af den lave Temperatur.

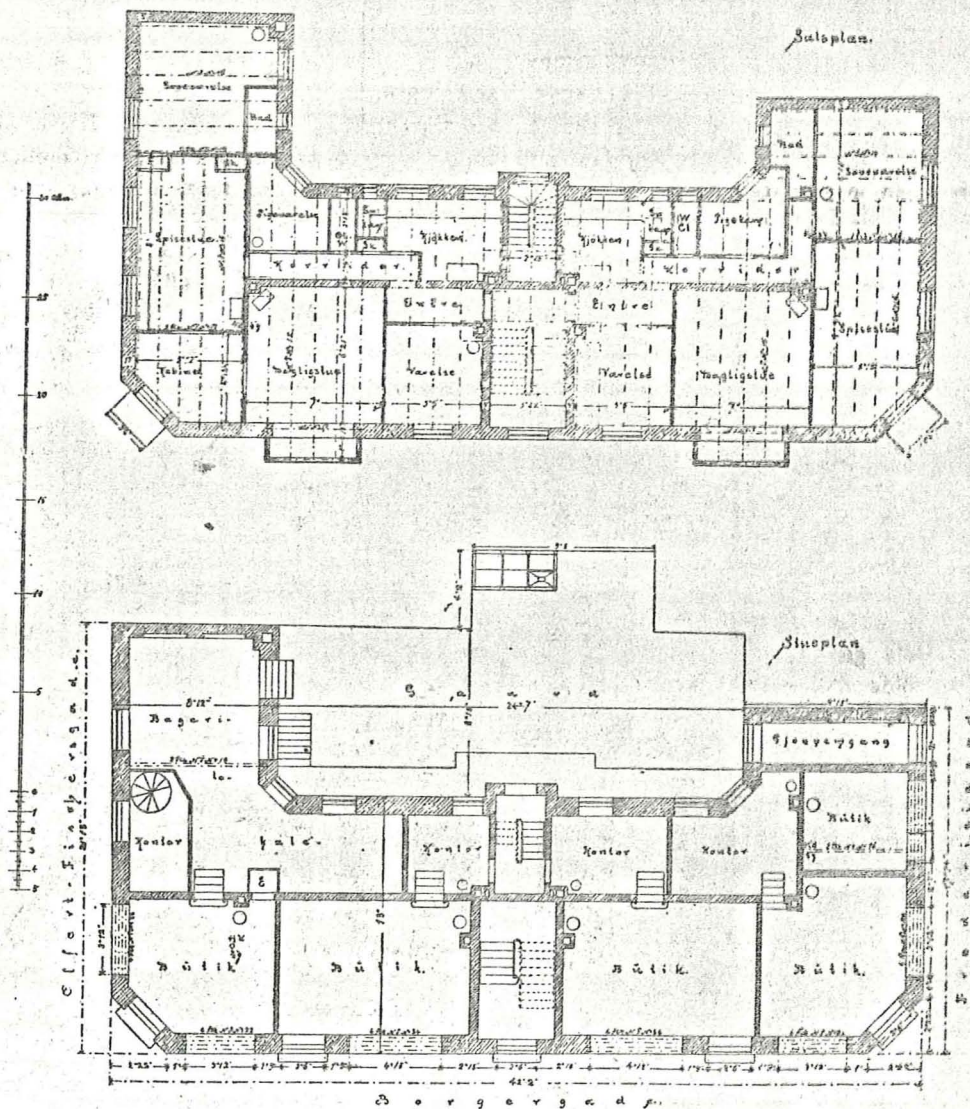
Det maa imidlertid erindres, at Svampene kun fordrer en ringe Varmegrad for at vokse, naar de blot have en tilstrækkelig Fugtighed. Og Vandmængden fordamper jo langt hurtigere om Sommeren end om Vinteren. Det er endvidere ret tvivlsomt om der findes færre Svampesporer om Vinteren, thi de fleste Tømmersvampe-Sporer fremkomme ved Efteraarstide, og det er da sandsynligst, at Sporenes Antal aftager i Aarets Løb indtil nye Sporer fremkomme.

Af Forsøgene fremgaar det ligeledes, at der ikke er

nogen paaviselig Forskel paa sommer- og vinterfældet Veds Varighed, naar det behandles paa rette Maade. Det ene vil da vise sig ligesaa holdbart som det andet.

Tømmerhandlerne fordrer vistnok i Reglen vinterfældet Træ, naar de gøre deres Bestillinger; men selv om der i Kontrakten staar anført, at Tømmeret skal være vinterfældet, leveres der dog ofte sommerfældet Træ sammen med det vinterfældede. Hvis nu Teorien om, at det sommerfældede Træ destrueres lettere, var rigtig, saa maatte man af og til kunne finde Forskel paa f. Eks. Gulvbræders Destruktionsgrad, naar et Gulv er angrebet af Svamp; noget saadant er imidlertid aldrig iagttaget. Er der Svamp i Gulvet ere alle Bræder og Bjælker omtrent ens destruerede, saavidt Angrebet naar, naturligvis med aftagende Destruktionsgrad fra Svampens Udgangspunkt til dens Ydergrænse.

Fældningstiden har altsaa ingen direkte Indflydelse paa Veddets Varighed. Det vilde derfor ofte være heldigt, om man kunde udføre Fældningen baade Sommer og Vinter, fordi man da havde fast Arbejdskraft hele Aaret rundt. Det er utvivlsomt, at Købere med jævnt Forbrug Aaret rundt ofte vilde sætte Pris paa det sommerfældede Ved, da de saa ikke behøvede i Løbet af nogle faa Maaneder at for-



Hj. af Borgergade og Olfert Fischers Gade.
Arkitekt: Th. Gundestrup.

syne sig for hele Aaret. I enkelte Skovdistrikter er man da ogsaa begyndt med at indføre Sommerfældning. Man vil kunne gøre det med rolig Samvittighed, naar kun den fornødne Forsigtighed med det fældede Ved iagttages.

Kobenhavnske Nybygninger.

(Med Illustrationer).

Den store smukke Bygning, der i Borgergade indtager Pladsen mellem Fredericiagade og Olfert Fischers Gade er opført efter Tegning af Arkitekt *Th. Gundestrup*. Ejendommen der er opført med cementerede Façader i moderniseret Palæstil, indeholder Forretningslokaler i Stueetagen og fire Etager til Beboelse. Ud mod Borgergade bærer det to Karnapper, der udførte 4de Etage ere kronede med Balkoner, omgivne af Smedejærngitter. Til Gaarden er indrettet Bagerilokaler efter alle Nutidens Fordringer.

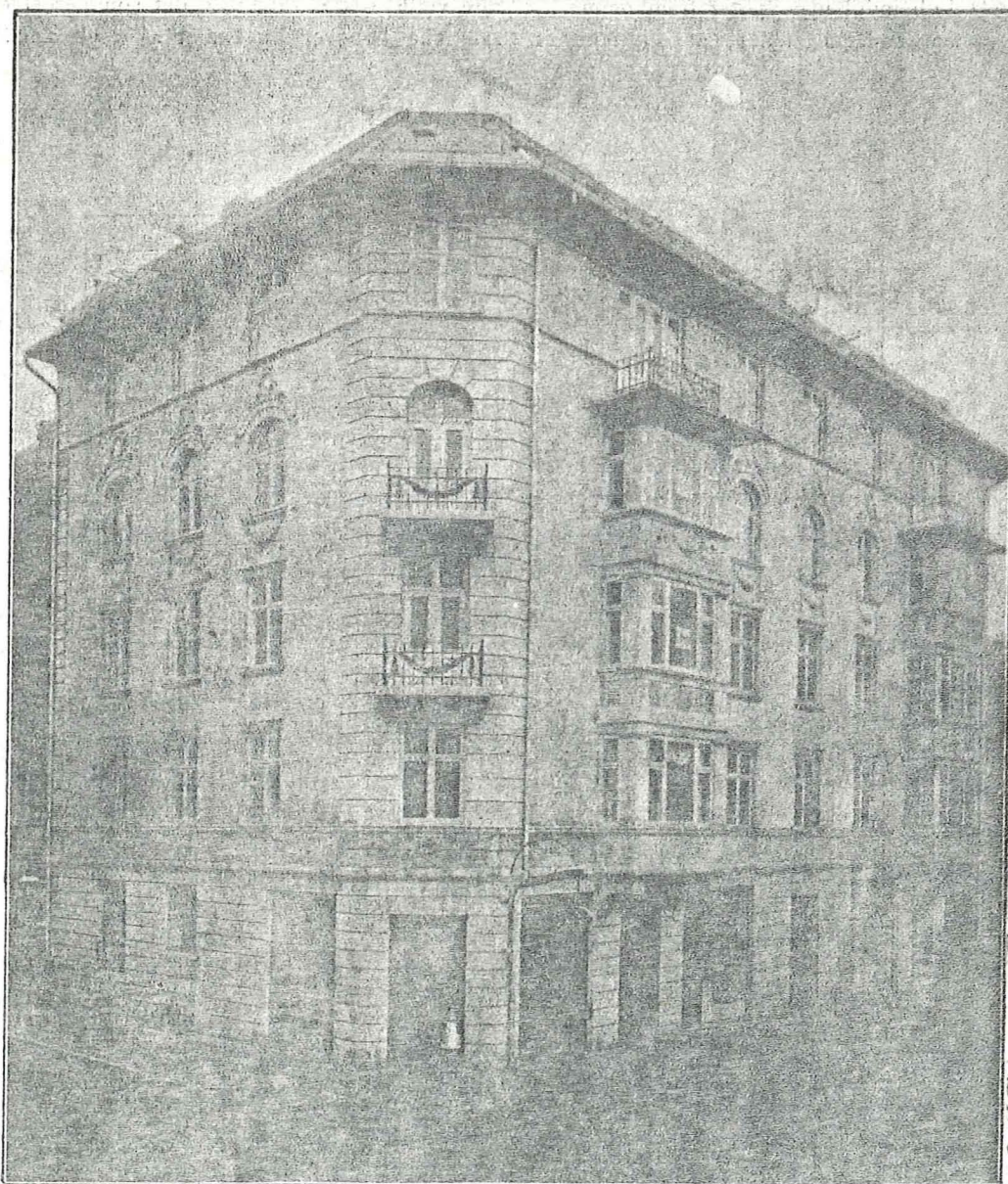
Det betydelige Arbejde har været overdraget Murmester *Mortensen*, Amager, i Entreprisè. Tømmerarbejdet er udført af Tømmermester *Jørgensen*, Amager, Malerarbejdet af Malermester *Jensen*, Taarnby. Alt Snedkerarbejde er leveret fra *Herman Eberths* Snedkerier.

Aktieselskabet »*Volunde*» har haft Installationen af Varmeapparater, Gasmester *Thorsen*, Gl. Kongevej, Vandindlæggene og Vandklosetterne.

Murmester *Hasforth* har endelig været den ledende Mand ved Indretningen af Bageriet.

Vort andet Billede viser Ejendommen Nr. 20 i Bredgade, opført af Vognfabrikant *Larsen* efter Tegning af Arkitekt *Blichfeldt*. Murarbejdet og Tømmerarbejdet er leveret henholdsvis af Hr. *Carl Køhler* og Hr. *Adam Mathiesen*, Snedkerarbejdet af Snedkermester *Holm*. Varmeindlæggene ere udførte af Brødrene *Strømmand*, de elektriske Anlæg og Elevatoren af Fabrikken »*Titan*».

Ingeniør *Hermansen* har været Bygherrens tekniske Konsulent.



Hj. af Borgergade og Olfert Fischers Gade.

Arkitekt: *Th. Gundestrup*.